

NAREDBE, SAVJETI I PREPORUKE

Dr. Fuad SEDIĆ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Zahvaljujemo se Uzvišenom Allahu, Koji je poslao Muhammeda, s.a.v.s., kao milost čovječanstvu i opominjača i savjetnika svojim sljedbenicima.

Kako u Kur'anu, tako i u hadisima Allahovog Poslanika, s.a.v.s., na mnogo mjesta se koristi termin *vasijjet* od glagola:

(وصى يوصى, أوصى يوصى, وصية) koji, između ostaloga, znači: *savjet, naredba, zapovijed, oporuka, preporuka* i tome slično. S obzirom da se naša vjera odlikuje time da se u nju niko ne tjera, nego se njoj poziva mudrošću i lijepim savjetom, cilj ovog rada je spomenuti nekoliko ajeta i hadisa u kojima se koristi ovaj način obraćanja. Inače se ovaj termin koristi kad neko želi preporučiti nekome nešto na rastanku, pa tom prilikom nastoji da spomene sve bitne i nezostavne stvari koje bi mogle koristiti onome kome se taj savjet upućuje. Prema tome, vidjet ćemo da naredni ajeti i hadisi sadrže takav stil, sažetost i upute:

ALLAHOVA DŽ.Š. NAREDBA LJUDIMA DA BUDU BOGOBOJAZNI

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَقَدْ وَصَّيْنَا
الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَإِيَّاكُمْ أَنْ اتَّقُوا اللَّهَ وَإِنْ
تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَانَ
اللَّهُ غَنِيًّا حَمِيدًا (سورة النساء ١٣)

“Mi smo onima kojima je data Knjiga prije vas, a i vama, već zapovjedili da se bojite Allaha.

A ako ne budete vjerovali, pa, uistinu, Allahovo je ono što je na nebesima i ono što je na Zemlji, Allah nije ni o kom ovisan i On je hvale dostojan!”¹

U komentaru ovog ajeta se kaže: Židovima, kršćanima i onima kojima su objavljene ranije nebeske knjige smo naredili, kao što smo i vama, o sljedbenici Časnoga Kur'ana, da se Allaha bojite, obožavajući samo Njega, slijedeći Njegove naredbe, kloneći se Njegovih zabrana. Prema tome, bogobojaznost je ono što je bilo naređeno svim ranijim narodima u knjigama koje su njima objavljene, kao i preko poslanika koji su im poslani.

Semure, r. a., kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

“Preporučujem vam bogobojaznost i Kur'an, jer on osvjetljava tmine”²

Abdullah ibn Omer, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Preporučujem ti bogobojaznost i kad budeš umirao da ne budeš opterećen (tuđim pravima i obavezama koje nisi ispunio)”³

POSLANIKOVA OPORUKA NA KOJOJ JE NJEGOV PEČAT

Davud el-Evdi prenosi od Abdullaha ibn-Meš'uda, r.a., da je rekao: “Ko želi pogledati u *vasijjet* (oporuku) Allahovog Poslanika, s.a.v.s., na kojoj je njegov pečat, neka prouči ove ajete:”⁴

قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّيَ عَلَيْهِمْ إِلَّا تَشْرِكُوا
بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ
إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مِمَّا
ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطْنٌ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ

إِلَّا بِالْحَقِّ ذَلِكُمْ وَصَاكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ (٥١) وَإِلَّا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْكَيْلِ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ لَا تَكْلِفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا ذَلِكُمْ وَصَاكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ (٥١) وَإِنْ هَذَا صِرَاطٌ مِّسْتَقِيمٌ فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السَّبِيلَ فَتَفْرُقَ بَيْنَكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَاكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ (سورة الأنعام آة ١-٣٥)

"Reci: 'Dođite da vam kaŕem ŕta vam Gospodar vaŕ propisuje: da Mu niŕta ne pridruŕujete, da roditeljima dobro ĉinite, da djecu svoju, zbog neimaŕtine, ne ubijate – Mi i vas i Njih hranimo – ne pribliŕujete se nevaljalŕtinama, bile javne ili tajne; ne ubijajte onog koga je Allah zabranio ubiti, osim kad to pravda zahtijeva, – eto, to vam On preporuĉuje da biste razmislili – i da se imetku siroĉeta ne pribliŕavate, osim na najboljeŕi naĉin, sve dok punoljetno ne postane, i da krivo na litru i na kantaru ne mjerite, – Mi nikoga preko njegove moguĉnosti ne zaduŕujemo –, i kad govorite, da krivo ne govorite, pa makar se ticalo i srodnika, i da obaveze prema Allahu ne krŕite, – eto, to vam On naređuje da biste to na umu imali. I, doista, ovo je pravi put moj, pa se njega drŕžite i druge puteve ne slijedite, pa da vas odvoje od puta Njegova; – eto, to vam On naređuje da biste bili bogoboŕazni'".⁵

Ibn Atijje, rahimehullah, u svom tefsiru kaŕe: «Svaki pametan ĉovjek se kloni ovih prvospomenutih zabrana u ovim ajetima, pa se ajet zbog toga zavrŕava sa (لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ): 'da biste razmislili'; u drugu skupinu spomenutih zabrana moŕda zapadne onaj ko nije oprezan ili to nema na umu, pa se stoga ajet zavrŕava sa (لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ): 'da biste to na umu imali' i s, obzirom da ustrajnost na Pravom putu, zahtijeva izvrŕavanje dobrih djela, pri ĉemu je neizostavna bogoboŕaznost; stoga se treĉi ajet zavrŕava sa (لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ): 'da biste bili bogoboŕazni'». ⁶

Ebu Hajjan, rahimehullah, kaŕe: "Ovaj termin ('vessakum' – naređuje ili preporuĉuje) sadrŕi toliko blagosti, samilosti i ljepote u izraŕavanju, jer ih je Allah, dŕ.ŕ., uĉinio izvrŕiocima Svoje preporuke."⁷

Ke'ab el-Ahbar, r.a., kaŕe: "Prvo je od Tevratu objavljeno deset ajeta (deset zapovijedi), a to je deset ajeta koji su objavljeni pred kraj sure

El-En'am: 'Reci: 'Dođite...'"⁸, to jest, ovih deset prethodno spomenutih ajeta.

Jednom prilikom je Ke'ab el-Ahbar, r.a., ĉuo nekog ĉovjeka kako uĉi ovih deset ajeta, pa je nakon toga rekao: "Tako mi Onoga u Ćijoj je ruci Ke'abova duŕa, zaista su to prvi ajeti spomenuti u Tevratu". Ke'ab je nakon toga prouĉio te ajete.⁹

Œidovi posebno cijene i poŕtuju ove zapovijedi. Sljedbenici Zebura su napisali ove zapovijedi u Zeburu, a i sljedbenici Indŕila su ih zapisali na kraju Indŕila.¹⁰

DOBROĀINSTVO PREMA RODITELJIMA

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا وَإِنْ جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ (سورة العنكبوت ٨)

Allah, dŕ.ŕ., kaŕe: "Mi smo svakog ĉovjeka zaduŕili da bude dobar prema roditeljima svojim. Ali, ako te oni budu nagovarali da Meni nekoga ravnim smatraŕ, o kome ti niŕta ne znaŕ, onda ih ne sluŕaj. Meni ĉete se vratiti, pa ĉu vas Ja o onome ŕto ste radili obavijestiti."¹¹

Vidimo da Allah, dŕ.ŕ., u ovom ajetu naređuje svakom ĉovjeku da ĉini dobroĀinstvo prema svojim roditeljima lijepim odnosom prema njima, pomaŕuĉi ih na svaki moguĉi naĉin. Također im treba biti posluŕan i pokoran u svemu, osim ako bi ga oni navraĉali na nevjerstvo, jer u takvoj situaciji im se nije duŕan pokoriti.

Se'ad ibn ebi Vekkas, r.a., kaŕe: "Moja majka mi je rekla: 'Niti ĉu jesti, niti ŕta piti sve dok ne zanijeĉeŕ Muhammedovu vjeru'". Uistinu je prekinula jesti i piti u nadi da ĉe ga na taj naĉin odvratiti od islama. Se'ad je veĉ bio u nedoumici i nije znao ŕta da radi i kako postupiti. Tada je Allah, dŕ.ŕ., objavio ovaj ajet: "Ali, ako te oni budu nagovarali da Meni nekoga ravnim smatraŕ, o kome ti niŕta ne znaŕ, onda ih ne sluŕaj". Nakon toga, Se'ad je svojoj majci rekao: "Majko, kad bi ti imala stotinu duŕa, pa one izlazile jedna po jedna, ja ne bih ostavio Muhammedovu vjeru, pa ako hoĉeŕ jedi, a ako hoĉeŕ ne moraŕ ni jesti". Kad je njegova majka vidjela tu njegovu upornost i odluĉnost, poĉela je jesti i piti.¹²

Na drugom mjestu u Kur'anu, Allah, dŕ.ŕ., kaŕe:

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَسَنًا وَأُمَّهُ وَهِنًا عَلَيَّ
وَهْنٍ وَفِصَالَهُ فِي غَامِرٍ أَنْ أَشْكُرَ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَى
الْمَصِيرِ (سورة لقمان ٤)

"Mi smo naredili čovjeku da bude poslušan roditeljima svojim. Majka ga nosi, a njeno zdravlje trpi i odbija ga u toku dvije godine. Budi zahvalan Meni i roditeljima svojim, Meni će se svi vratiti"¹³

Allah, dž.š., u ovom ajetu, nakon naredbe dobročinstva prema roditeljima, savjetuje da se bude zahvalno Njemu i roditeljima.

Sufjan ibn Ujejne, rahimehullah, kaže:

"Ko bude redovno klanjao pet dnevnih namaza, taj se zahvalio Allahu, dž.š., a ko bude nakon obavljenih namaza učio dovu za svoje roditelje, taj se zahvalio roditeljima"¹⁴

Slična naredba i preporuka je sadržana i u ovom ajetu:

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كَرهًا وَوَضَعَتْهُ كَرهًا وَحَمَلُهُ وَفِصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا
حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ سِنًا قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي
أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتِكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدِي وَإِنْ
أَعْمَلُ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي فِي ذُرِّيَّتِي إِنِّي تُبْتُ
إِلَيْكَ وَإِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ (سورة الأحقاف ٥)

"Čovjeka smo zaždužili da roditeljima svojim čini dobro; majka njegova s mukom ga nosi i u mukama ga rađa, nosi ga i doji trideset mjeseci. A kad dospije u muževno doba i kad dostigne četrdeset godina, on rekne: 'Gospodaru moj, dozvoli mi da Ti budem zahvalan na blagodati Koju si darovao meni i roditeljima mojim, i pomoz mi da činim dobra djela kojima ćeš zadovoljan biti, i učini dobrim potomke moje; ja se, zaista, kajem i odan sam Tebi"¹⁵

U ovom ajetu se naglašava prednost majke nad ocem u dobročinstvu. Također se iz ovog ajeta može zaključiti da najkraća trudnoća može trajati šest mjeseci, jer je ovdje spomenuta maksimalna dužina dojenje, a to je dvije godine i spomenuta je najkraća dužina trudnoće, a to je šest mjeseci, a oboje skupa iznosi trideset mjeseci.

NAREDBA I SAVJET O PRIVRŽENOSTI VJERI

Allah, dž.š., kaže:
شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّىٰ بِهِ نُوحًا وَالَّذِي
أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰ

أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ
مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي
إِلَيْهِ مَنْ يَنْبَغُ (سورة الشورى ٣)

"On vam propisuje u vjeri isto ono što je propisao Nuhu i ono što je objavljeno tebi, i ono što smo naredili Ibrahimu i Musa'u i Isa'u: 'Pravu vjeru ispovijedajte i u tome se ne podvajajte!' Teško je onima koji Allahu druge ravnim smatraju da se tvome pozivu odazovu. Allah odabire za Svoju vjeru onoga koga On hoće i upućuje u nju onoga ko Mu se iskreno obrati."¹⁶

Kurtubi, rahimehullah, kaže: "Temelji vjere u kojima se ne razilazi niko od ranijih naroda su: vjerovanje samo u Allaha, dž.š., namaz, zekat, post, hadž, približavanje Allahu, dž.š., radeći dobra djela, iskrenost, pridržavanje ugovora, čuvanje emaneta, rodbinske veze, zabrana nevjerstva, ubijanja, zinaluka, neprijateljstva i uznemiravanja drugih...To je ono što je naredeno svakom od ranijih poslanika, a.s., i to je značenje ajeta: 'Pravu vjeru ispovijedajte!'"

Ebu Se'alebete el-Hušeni, r.a., pripovijeda od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: «Zaista vam je Allah, dž.š., propisao obaveze pa ih čuvajte, i odredio vam je granice pa ih ne prelazite. Neke stvari vam je zabranio pa ih nemojte činiti, a neke stvari je ošutio – ne iz zaborava – pa ih nemojte istraživati!»¹⁷

IBRAHIMOVA I JAKUBOVA, A.S., OPORUKA SINOVIMA

Allah, dž.š., kaže:
وَوَصَّىٰ بِهَا إِبْرَاهِيمَ بَنِيهِ وَيَعْقُوبَ بَنِيهِ إِنَّ اللَّهَ
اصْطَفَىٰ لَكُمْ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ
(سورة البقرة ١٣٣)

"I Ibrahim ostavi u amanet to sinovima svojim, a i Jakub: 'Sinovi moji, Allah vam je odabrao pravu vjeru, i nipošto ne umirite drukčije nego kao muslimani!'"¹⁸

Sujuti, rahimehullah, kaže: "Zabranio im je napuštanje vjere islama i naredio im je da se toga drže sve do smrti".

NUHOV, A.S., SAVJET SINU

Abdullah ibn Omer, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Hoćete li da vas obavijestim o tome šta je Nuh, a.s., savjetovao

svome sinu? Ashabi rekoše da hoće, pa im Poslanik, s.a.v.s., reče: “Nuh je rekao svome sinu: ‘Sinko moj, ja ti naređujem dvoje, a zabranjujem ti dvoje; naređujem ti ‘La ilahe illellah’, jer kad bi se to stavilo na jedan tas vage, a nebesa bila stavljena na drugi tas vage, to bi prevagnulo, a kad bi to bilo u vidu halke, ona bi polomila nebesa kako bi stigla do Allaha, dž.š., Izgovaraj: ‘Subhanallah ve bi hamdih’, jer je to jedan vid ibadeta i time ljudi bivaju opskrbljeni. Zabranjujem ti dvije stvari: širk i oholost, jer to dvoje pravi prepreku na putu prema Allahu, dž.š.’” Neko od ashaba upita: “Poslaniče, je li oholost da čovjek sebi priušti hrane pa njome ugošćava ljude ili da čovjek oblači nešto čisto?” “Nije to oholost, nego je oholost da ljudima uskraćuješ njihova prava.”¹⁹

SAHIFE IBRAHIMOVE I MUSA'OVE, A.S.

إِنَّ هَذَا لَفِي الصِّجْفِ الْأُولَى، صَحَّفَ إِبْرَاهِيمَ
وموسى (سورة الأعلى ٨١-٩١)

Allah, d.š., kaže: “Ovo doista ima u davnašnjim listovima (sahifama), listovima Ibrahimovim i Musa'ovim.”²⁰

Ebu Zerr, r.a., upitao je Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: “Kakve su bile sahiše Ibrahimove, a.s.? Poslanik mu odgovori: “Većina toga su bile pouke, savjeti i opomene...(od toga je):

‘O silniče i zaneseni vladaru, Ja te nisam poslao da sakupljaš i gomilaš dunjalučke blagodati, nego sam te poslao da odvратиš od Mene dovu onoga kome je učinjena nepravda, jer Ja takvu dovu ne odbijam, pa makar bila upućena od kafira/nevjernika’.

Svaki pametan čovjek, ako je svjestan svoje situacije, treba da rasporedi svoje vrijeme, pa da odredi vrijeme kad će se obraćati svome Gospodaru, vrijeme kad će sviđati račun sam sa sobom, vrijeme kad će razmišljati o Allahovom, dž.š., stvaranju, vrijeme kad će se posvetiti svojim potrebama, jelu i piću.

Svaki pametan čovjek neće putovati osim zbog troje: priprema za onaj svijet, ili zbog kućnih potreština neophodnih za život, ili zbog užitka u onome što nije haram/zabranjeno.

Svaki pametan čovjek mora biti svjestan vremena u kome živi, voditi računa o svom poslu, čuvati svoj jezik, jer ko bude računao da je

njegov govor od djela za koja će biti pitan, malo će govoriti o onome što ga se ne tiče”.

Tada Ebu Zerr, r.a., upita: “A kakve su bile sahiše Musa'ove, a.s.?” Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu: “Sve su to bili savjeti iz kojih se uzimaju pouke ...(od tih pouka su):

“Čudim se onome ko sigurno zna da će umrijeti, a i dalje se veseli. Čudim se onome ko je potpuno ubijeđen da postoji džehennemska vatra, a i dalje se smije. Čudim se onome ko vjeruje u Allahovo određenje (kader), a tome se protivi. Čudim se onome ko vidi dunjaluk i njegovu promjenljivost sa ljudima, pa i pored toga u tome nalazi smiraj. Čudim se onome ko je čvrsto ubijeđen da će sutra polagati račun, a za to se ne priprema”.

POSLANIKOVI, S.A.V.S., SAVJETI EBU ZERRU, R.A.

Ebu-Zerr, r.a., u nastavku prethodnog hadisa, reče: “Allahov Poslaniče, (أوصني) posavjetuj me!” Poslanik mu reče:

“Savjetujem ti da budeš bogobožazan, jer to je kruna svega”.

Tada Ebu Zerr, r.a., reče: “Reci mi još koji savjet!” “Poslanik mu reče:

“Uči Kur'an i spominji Allaha, dž.š., (čini zikir), jer ti je to svjetlost i nur na zemlji, a tvoje blago i zalih na nebesima”.

Tada Ebu Zerr, r.a., reče: “Reci mi još koji savjet!” “Poslanik mu reče:

“Čuvaj se pretjeranog smijanja, jer to umrtvljuje srce i uklanja svjetlost (nur) s lica!”

Ebu Zerr, r.a., opet reče: “Reci mi još koji savjet, Allahov Poslaniče!”

Poslanik, s.a.v.s., nastavi: “Sudjeluj u džihadu jer to je asketizam mog ummeta.”

Ebu Zerr, r.a., opet reče: “Reci mi još koji savjet, Allahov Poslaniče!”

Poslanik, s.a.v.s., nastavi: “Voli siromašne i družiti se s njima!”

“Reci mi još nešto, Allahov Poslaniče!”, reče Ebu Zerr.

Poslanik, s.a.v.s., reče: “Gledaj u onoga ko je u teškoj situaciji od tebe, a nemoj gledati u onoga ko je u boljoj situaciji; tako ćeš više cijeniti Allahovu blagodat prema tebi!”

“Reci mi još nešto, Allahov Poslaniče!”, reče Ebu Zerr.

Poslanik, s.a.v.s., reče: “Govori istinu, pa makar bila i gorka!”

Reci mi još nešto, Allahov Poslaniče!” reče Ebu Zerr.

Poslanik, s.a.v.s., mu još ovo reče: “Ono što znaš od svojih mahana, neka te odvraća od istraživanja mahana drugih ljudi i njima ne zamjeraj radi onoga što i ti sam činiš! Ružna li je osobina istraživati tuđe mahane, a sebe zapostavljati!”

Zatim je Poslanik, s.a.v.s., potapšao Ebu Zerra po plećima i rekao:

“O Ebu Zerre, nema ništa pametnije od razmišljanja, niti ima veće bogobožnosti od neuznemiravanja ljudi, niti ima vrijednijeg plemenskog porijekla od lijepog ponašanja!”²¹

عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْصِنِي قَالَ إِذَا عَمِلْتَ بِسَيِّئَةٍ فَاتَّبِعْهَا حَسَنَةً تَمْحُوهَا قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَمِنَ الْحَسَنَاتِ لِإِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ قَالَ هِيَ أَفْضَلُ الْحَسَنَاتِ (أحمد)

Ebu Zerr, r.a., također je jednom prilikom rekao: “Allahov Poslaniče, posavjetuj me!” Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: “Kad učiniš neko ružno djelo, poprati ga dobrim djelom i ono će ga pobrisati”. Ebu Zerr upita: Je li od dobrih djela ‘La ilahe illellah?’ Poslanik, s.a.v.s., reče: “To je najbolje dobro djelo”²²

عَنْ أَبِي ذَرٍّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَوْصِيكَ بِتَقْوَى اللَّهِ فِي سِرِّكَ وَعَلَانِيَتِهِ وَإِذَا أَسَأْتَ فَأَحْسِنْ وَلَا تَسْأَلَنَّ أَحَدًا شَيْئًا وَإِنْ سَقَطَ سَبْطُكَ وَلَا تَقْبِضْ أَمَانَةَ وَلَا تَقْبِضْ بَيْنَ اثْنَيْنِ (أحمد)

Među Poslanikovim, s.a.v.s., savjetima Ebu Zerru, r.a., jeste i ovaj: “Preporučujem ti bogobožnost u tajnim i javnim poslovima. Kad učiniš neku grešku, poprati je dobrim djelom. Nemoj niotkog ništa tražiti, pa čak kad ti, dok si na konju, ispadne bič, ne traži da ti ga neko doda. Čuvaj svoj emanet i nemoj se prihvatati da presuđuješ među dvojicom koji se spore!”²³

Ebu Zerr, r.a., pripovijeda da mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednom prilikom rekao: “Brate moj, želim da te posavjetujem, pa to zapamti; nadam se će Allah, dž.š., dati da se time okoristiš: posjećuj mezarluke, jer te to podsjeća na drugi svijet, i to čini danju, ali nemoj to pretjerano činiti! Kupaj mrtve, jer je u dodiru mrtvog tijela velika pouka! Klanjaj dženaze; time ćeš ožalostiti tvoje srce, jer žalosna osoba će biti u Allahovom hladu i zadobit će svako dobro. Sjedi sa siromasima i kad ih sretnoš nazivaj im

selam. Jedi sa onim kojeg je zadesila nedaća i to čini vjerujući u Allaha, dž.š., i iz poniznosti prema Njemu, dž.š. Oblači skromnu odjeću kako oholost i ponos ne bi do tebe doprli. Ponekad se dotjeraj i uljepšaj radi ibadeta i poštivanja prema svome Gospodar! Nikoga od Allahovih stvorenja nemoj kažnjavati vatrom!”²⁴

ALLAHOVA NAREDBA ISA’U, A.S.

Allah, dž.š., Isa’u, a.s., naredio je i preporučio namaz, zekat i dobročinstvo prema njegovoj majci. Isa, a.s., govori o tome čime ga je Allah, dž.š., zadužio i to je bilo ono što je Isa, a.s. prvo progovorio, kao novorođenče u bešici. O tome se govori u ovim ajetima:

قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِيَ الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا وَجَعَلَنِي مَبَارِكًا أَيُّنِ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا، وَبَرًّا بِوَالِدَتِي وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا (سورة مريم ٣٠-٣٣)

“Ja sam Allahov rob”, reče Isa, “meni će On Knjigu dati i vjerovjesnikom me učiniti i učinit će me, gdje god budem, blagoslovljenim, i naredit će mi da – dok god budem živ – molitvu obavljam i milostinju udjeljujem, i da majci svojoj dobar budem, a neće mi dopustiti da budem drzak i nepristojan”²⁵

ALLAHOVE, DŽ.Š., NAREDBE MUHAMMEDU, S.A.V.S.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., u jednom hadisu kaže:

“Allah mi je naredio devet stvari, pa vam ih ja preporučujem:

- iskrenost nijjeta u svim djelima, javnim i tajnim,
- pravednost u zadovoljstvu i srdžbi,
- umjerenost u izobilju i neimaštini,
- da praštam onome ko mi je učinio nepravdu,
- da udjeljujem onome ko meni ne daje,
- da održavam rodbinske veze sa onim ko ih sa mnom prekida,
- da moja šutnja bude korisno razmišljanje,
- da moj govor bude zikir (spominjanje Allaha, dž.š.),
- i da moj pogled bude sa uzimanjem ibreta i pouke”²⁶

PET SAVJETA JAHJA'A I ISA'A, A.S.

Haris Eš'ari, r.a., pripovijeda od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao:

“Uzvišeni Allah je naredio Jahja'u, sinu Zekerija, a.s., pet stvari, da ih primjenjuje i da naredi Benu Israelićanima da se po njima vladaju. Jahja, a.s., to nije odmah učinio, pa mu Isa, a.s., reče: ‘Tebi je Allah, dž.š., naredio pet stvari, da ih primjenjuješ i da Benu Israelićanima narediš da ih se pridržavaju i po njima se vladaju, pa ili ćeš im to narediti ti, ili ću to ja lično učiniti?!’

Tada Jahja, a.s. reče: ‘Bojim se da ću, ako to ne izvršim, propasti u zemlju ili biti kažnjen’. Nakon toga je Jahja, a.s., sakupio ljude u Mesdžidu-l-Aksi, koji se brzo napuni, te su ljudi posjedali čak i po prozorima, pa im on reče:

“Zaista mi je Allah naredio pet stvari, da po njima postupam i naredio mi je da vama također naredim da se po njima vladate:

Prvo: Da samo Allaha obožavate i da Mu ništa kao druga ne pripisujete (ne činite širk), jer primjer onoga ko čini širk je kao primjer čovjeka koji je kupio roba, plativši ga zlatom ili srebrom, dovede ga svojoj kući i kaže mu: ‘Ovo je moja kuća i ovo je posao koji trebaš raditi, pa radi i zaradu donosi meni!’ Taj je rob radio, ali je zaradu davao nekom dugom mimo svog gazde. Pa želi li iko od vas imati takvog roba?

Drugo: Uzvišeni Allah, vam je naredio da obavljate namaz, pa kad klanjate, nemojte se okretati, jer Allah, dž.š., okrene se prema čovjeku koji klanja sve dok se on ne okrene u namazu.

Treće: Allah vam je naredio da postite, jer je to poput čovjeka koji se nalazi u skupini ljudi, a sa sobom nosi kesu sa miskom (mirisom), jer zaista je (neugodan) miris iz usta postača Allahu, dž.š., draži od mirisa miska.

Četvrto: I naredio vam je da dajete zekjat (sadaku), jer primjer sadake je kao primjer čovjeka kojeg je neprijatelj zarobio, svezao i odlučio da mu odsiječe glavu. Tada im on reče: ‘Mogu li ja sebe otkupiti? Dat ću vam sve što imam od imetka, pa je sebe iz tog stanja iskupio.

Peto: I Allah vam je naredio da Ga puno spominjete (zikir činite), jer primjer zikira (spominjanja Allaha, dž.š.) je kao primjer čovje-

ka koji bježi od neprijateljske vojske i stigne do neke čvrste tvrđave i zaštititi se od njih. Također, čovjek ne može sebe od šejtana ničim boljim zaštititi kao što može zikirom.”

Nakon toga, Allahov Poslanik, Muhammed, s.a.v.s., reče: “A ja vam naređujem pet stvari koje mi je Allah, dž.š., naredio: Poslušnost, pokornost (pretpostavljenom), džihad (borba na Allahovom putu), hidžra i džema'at (zajednica), jer zaista onaj ko napusti džemat koliko je pedalj, već je prekinuo svoju vezu sa islamom sve dok se ne povrati. A ko bude tražio i priželjkivao (učio) džahilijetske tvrdnje (dove), taj će u Džehennem”. Neki čovjek upita: “Allahov Poslanice, pa čak i ako bude klanjao i postio?” Poslanik reče: “Čak i ako bude klanjao i postio. Tražite i molite sa (prizivajte se) Allahovim nazivima, s kojima vas je nazvao muslimanima i mu'minima (robovi Uzvišenog Allaha)”²⁷

PET SAVJETA PRIJE PET SITUACIJA

Abdullah ibn Abbas, r.a., pripovijeda da mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednom prilikom uputio ovakav savjet:

“Iskoristi petero prije nego što nastupi petero:

- svoju mladost prije starosti,
- zdravlje prije bolesti,
- bogastvo prije siromaštva,
- slobodno vrijeme prije zauzetosti,
- i svoj život prije smrti.”²⁸

POSLANIKOV, S.A.V.S., SAVJET KĆERKI FATIMI, R.A.

Enes, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednom prilikom rekao svojoj kćerki Fatimi, r.a.: “Šta te sprječava da čuješ ovo što ti savjetujem? ‘Kad osvaneš ili omrkneš, prouči ovu dovu: *Ja hajju, ja kujjum, bi rahmetike estegisu. Aslih li še'ni kullehu ve la tekilni ila nefsi tarfete ajn'*. (O Živi i Vječni, Tvojom milošću tražim pomoć od Tebe. Popravi mi svaku moju situaciju i nemoj me – nijedan moment – prepustiti samoj sebi!)»²⁹

SAVJETI ABDULAHU IBN-ABBASU, R.A.

Abdullah ibn Abbas, r.a., kaže:

Jednoga dana sam jahao skupa sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., na devu, pa mi on reče:

“O mladiću, ja ću te podučiti nekim stvarima: Čuvaj Allahove propise, pa će Allah tebe sačuvati. Pridržavaj se njegovih naredbi i zabrana, pa će Allah uvijek biti uz tebe! Kad nešto išćeš, išći od Allaha, i kad pomoć tražiš, traži je od Allaha! I znaj, kad bi se čitav ummet/svijet sakupio da ti neku korist priušti, neće ti moći pomoći, osim u onom što ti je Allah propisao. I kad bi se svi sakupili da ti neku štetu nanesu, neće ti moći nauditi, osim u onom što ti je Allah propisao. Pera su dignuta i tinta se već osušila (to jest: sve što će se dogoditi već je ranije propisano)”.

U Tirmizijevoj predaji ovoga hadisa se kaže:

“Čuvaj Allahove propise, Allah će uvijek biti uz tebe! Sjeti se Allaha kad si u blagostanju, Allah će se tebe sjetiti kad si u nedaći. Znaj da te nije moglo pogoditi ono što te mimoišlo, a ono što te pogodilo nije te moglo mimoići. Znaj da poslije sabura dolazi pomoć, a poslije teške situacije – rješenje i poslije poteškoće – olakšica”.³⁰

Jednom drugom prilikom je Abdullah ibn Abbas, r.a., rekao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.: (أوصني): “Posavjetuj me!” Tada mu Poslanik, s.a.v.s., reče:

“Klanjaj namaz, daji zekat, posti mjesec ramazan, obavi hadž i umru, čini dobročinstvo prema svojim roditeljima, održavaj rodbinske veze, ugošćavaj gosta, naređuj dobro i odvrćaj od zla i uvijek budi uz istinu ma gdje bio!”³¹

SAVJETI MU'AZU IBN DŽEBELU, R.A.

Mu'az ibn Džebel, r.a., kaže: “Jednom prilikom me Allahov Poslanik, s.a.v.s., uzeo za ruku i rekao mi: ‘O Mu'aze, ja te uistinu volim, pa ću te posavjetovati. Nemoj zaboraviti da nakon završetka svakog namaza proučiš ovu dovu: *Allahumme e'inni ala zikrike ve šukrike ve husni ibadetike* (Allahu moj, pomози mi da Te se sjećam (zikir činim), da Ti budem zahvalan i da ti iskreno robujem!”³²

Kad je Allahov Poslanik, s.a.v.s., poslao

Mu'aza ibn-Džebela, r.a., u Jemen, Mu'az mu reče (أوصني): “Posavjetuj me, Allahov Poslaniče!” Poslanik mu reče: “Budi iskren u svome vjerovanju i bit će ti dovoljno malo dobrih djela”.³³

Ebu Seleme, r.a., pripovijeda da je Mu'az ibn Džebel, r.a., rekao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., da ga posavjetuje, pa mu je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “O Mu'aze, samo Allaha obožavaj i nemoj Mu činiti širk. Radi u ime Allaha, dž.š., kao da ga vidiš. Ubrajaj sebe među mrtve i spominji Allaha, dž.š., kod svakog kamena i drveta. Ako poćiniš kakav grijeh, poprati ga sa dobrim djelom, za tajno učinjenim lošim djelom – tajno učini dobro djelo, a za javno učinjenim – javno učini dobro djelo!”³⁴

Također je Poslanik, s.a.v.s., savjetovao Mu'azu, r.a., govoreći mu: “Savjetujem ti da se bojiš Allaha, dž.š., da govoriš istinu, izvršavaš obećanje, čuvaš emanet, da ne varaš, da održavaš komšijske odnose, da budeš milostiv prema siročetu, da lijepo razgovaraš sa ljudima, da nazivaš selam i da budeš blag!”³⁵

Muaz ibn Džebel, r.a., kaže: Allahov Poslanik, s.a.v.s., uzeo me za ruku, malo sa mnom prošetao i onda mi rekao: “O Muaze, ja ti preporučujem bogobožnost, iskrenost u govoru, izvršavanje datog obećanja, čuvanje emaneta, da nikoga ne varaš, da budeš milostiv prema jetimu (siročetu), da poštuješ komšije, da kontroliraš svoju srdžbu, da blago razgovaraš, da nazivaš selam, da poštuješ svoga pretpostavljenog, da izučavaš Kur'an, da voliš Drugi svijet, da se čuvaš polaganja računa, da se ne odaješ prohtjevima i da lijepo izvršavaš svoje poslove. Zabranjujem ti da psuješ i grdiš muslimana, da vjeruješ lažljivcu, da iskenog ugoniš u laž, da budeš neposlušan prema pravednom vladaru, da činiš nered na Zemlji! O Muaze, spominji Allaha, dž.š., pored svakog kamena i drveta i nakon svakog učinjenog grijeha se pokaj, tajnog – tajno, a javnog – javno!”³⁶

DESET SAVJETA MU'AZU IBN DŽEBELU

Muaz ibn Džebel, r.a., kaže: “Allahov Poslanik, s.a.v.s., preporučio mi je deset stvari: ‘Nemoj Allahu pripisivati druga, pa makar bio ubijen ili spaljen; nemoj biti neposlušan svojim

roditeljima, pa makar ti naredili da napustiš svoj imetak i porodicu; ne propuštaj namjerno namaz, jer ko namjerno napusti namaz izići će iz vjere; nemoj piti alkohol, jer je on majka svih zala; ne čini grijeha, jer činjenje grijeha srđi Allaha, dž.š.; nemoj bježati sa bojnog polja, pa makar tvoji saborci izginuli; ako ljude u nekom mjestu zadesi kuga, onda tu ostani; izdržavaj svoju familiju i odgajaj ih podsjećajući ih na Allahovu kaznu!”³⁷

ČUVANJE DŽEMA'ATA/ZAJEDNICE

Abdullah ibn Omer, r.a., kaže da im je Omer ibn Hattab, r.a., u Džabiji održao hutbu i rekao: “O ljudi, ja sam pred vas stao, kao što je Allahov Poslanik, s.a.v.s., stajao pred nama i rekao nam: ‘Ja vam preporučujem da budete poslušni i lijepo postupate prema mojim ashabima, a zatim prema onima koji će doći poslije njih. Zatim će se proširiti laž, pa će se čovjek zaklinjati, a od njega se neće ni tražiti da se zakune. Također će čovjek svjedočiti, a od njega se neće ni tražiti da svjedoči. Kad god se čovjek odvoji sa nekom ženom, treći će im biti šejtan. Držite se džema'ata (zajedništva) i nemojte se razilaziti, jer je šejtan sa onim ko je sam, a od dvojice je dalji. Ko bude želio da zasluži sredinu Dženneta, neka se drži džema'ata. Koga bude radovalo njegovo dobro djelo, a žalostio njegov grijeh, to je pravi vjernik.”³⁸

Ebu Umamete, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Savjetujem halifi koji će doći poslije mene da bude bogobožan i preporučujem mu da čuva jedinstvo muslimana, da poštuje starije i da bude milostiv prema mlađima i da priznaje učenjake. Neka ih ne udara, pa da ih ponizi, niti da ih straši, pa da ih time gurne u nevjerstvo. Ne smije pred njima zatvarati svoja vrata, pa da jaki zlostavljaju slabe.”³⁹

SAVJET ASHABIMA, R.A., DA SE NE LJUTE I NE SRDE

Muavija ibn Hajde, r.a., rekao je Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.: “Reci mi kratak savjet kojeg ću se pridržavati”. Reče mu Poslanik, s.a.v.s.: “Ne srđi se, Muavija, jer zaista srdžba kvari iman kao što gorak biljni sok kvari med.”⁴⁰

Ebu Hurejre, r.a., pripovijeda da je neki čo-

vjek tražio od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da ga posavjetuje, pa mu je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Ne ljuti se!” I to mu je ponovio nekoliko puta: “Ne ljuti se!”⁴¹

Prenosi se da je Jahja ibn Zekerijja, a.s., pitao Isa'a, a.s., od čega nastaje srdžba, pa mu je on odgovorio: “Od kibura/oholosti. Zar nisi primijetio da se ljutiš na onoga ko je slabiji od tebe drukčije nego na onoga ko je jači od tebe?”⁴²

SKROMNOST

Se'ad ibn Ebi Vekkas, r.a., prenosi da je neki čovjek došao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i rekao: “Allahov Poslaniče, ukratko me posavjetuj!” Poslanik mu reče: “Odustani od onoga što je u posjedu ljudi i kloni se pohlepe, jer je pohlepa čisto siromaštvo. Čuvaj se onoga radi čega se moraš izvinjavati!”⁴³

Neki čovjek iz plemena Hudžejm je tražio od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da ga posavjetuje, pa mu Poslanik, s.a.v.s., reče: “Ne spuštaj svoju odjeću ispod članaka, jer je to znak oholosti, a Allah, dž.š., ne voli oholost.”⁴⁴

LIJEPO PONAŠANJE

Abdullah ibn Omer, r.a., pripovijeda da je Muaz ibn Džebel, r.a., krenuo na put te je tražio od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da ga posavjetuje, pa mu on reče: “Samo Allaha obožavaj i nemoj činiti širk!” Tada Muaz reče: “Dodaj mi na to još nešto!” Poslanik mu reče: “Kad učiniš nešto ružno, onda to popрати sa lijepim djelom i neka ti ponašanje bude lijepo!”⁴⁵

ČUVANJE JEZIKA

Esved ibn Asrem el-Muharibi je tražio od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da ga posavjetuje, pa mu Poslanik, s.a.v.s., reče: “Možeš li kontrolirati svoj jezik?” Esved mu odgovori: “Mogu, kako da ne bih mogao?” Tada ga Poslanik upita: “Možeš li kontrolirati svoje ruke?” Esved odgovori: “Svakako da mogu”. Tada mu Poslanik, s.a.v.s., reče: “Svojim jezikom ne govori ništa osim onoga što je dobro i svoje ruke ne pružaj osim prema onome što je dozvoljeno!”⁴⁶

Neki čovjek je došao kod Ebu Seida el-Hu-

drije, r.a., i tražio od njega da ga posavjetuje, na što mu Ebu Seid reče: "To isto sam ja tražio od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa mi je rekao: 'Preporučujem ti bogobožnost jer to je garancija svakog dobra. Sudjeluj u džihadu jer je to asketizam moga ummeta. Spominji Allaha, dž.š., i uči Kur'an, jer će ti to biti svjetlo na nebesima i spomen na Zemlji. Čuvaj svoj jezik osim za dobar i hajirli govor jer ćeš tako nadvladati šejtana!'"⁴⁷

Muaz ibn Džebel, r.a., tražio je od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da ga posavjetuje, pa mu on reče: "Obožavaj Allaha, dž.š., kao da ga vidiš i ubrajaj sebe među mrtve. Ako hoćeš, obavijestit ću te o onome što ti je važnije od svega toga. Ovo..." i Poslanik je rukom pokazao na svoj jezik.⁴⁸

OSTAVLJANJE GIBETA/OGOVARANJA

Abdullah ibn Meš'ud, r.a., pripovijeda da je neki čovjek došao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i tražio da ga posavjetuje, pa mu Poslanik, s.a.v.s., reče: "Kloni se rekla-kazala (ogovaranja), mnoštva zapitkivanja i rasipanja imetka!"⁴⁹

Harmele el-Anberi, r.a., tražio je od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da ga posavjetuje, pa mu je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Boj se Allaha, dž.š., pa kad dođeš u neko društvo i čuješ da razgovaraju o nečem što je dobro, onda im se pridruži, a ako čuješ da govore o nečem što nije dobro, onda ih napusti!"⁵⁰

SAVJET ZA LIJEP ODNOS PREMA ŽENAMA

Ebu Hurejre, r.a., propovijeda od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: "Lijepo postupajte sa svojim ženama, jer je žena uistinu stvorena od rebra, a kod rebra je najkrivlje ono što je najgornje (glava), pa ako budeš nastojao da tu krivinu ispraviš – slomit ćeš je, a ako je ostaviš takvu kakva jest – ona takva i ostaje, pa lijepo postupajte sa svojim ženama!"⁵¹

Drugi rivajeti pojašnjavaju da ovo ukazuje na mentalitet žene i da pokušaj ispravljanja te njene naravi može dovesti do lomljenja, a to lomljenje je, ustvari, razvod braka.

SAVJET ZA LIJEP I KOREKTAN ODNOS PREMA KOMŠIJAMA

Aiša i Abdullah ibn Omer, r.a., prenose da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Džibril, r.a., toliko mi je savjetovao da lijepo postupam prema komšiji da sam pomislio da će ga učiniti mojim nasljednikom!"⁵²

Ebu-Umamete, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Savjetujem vam lijep odnos prema vašim komšijama!"⁵³

SAVJET ZA LIJEP ODNOS PREMA ONIMA KOJI TRAŽE NAUKU

Ebu-Harun el-Abdi, rahimehullah, kaže: "Dolazili bismo (radi traženja nauke) kod Ebu Seida el-Hudrije, r.a., pa bi nam govorio: 'Dobro nam došli oni prema kojima nas je Allahov Poslanik, s.a.v.s., posavjetovao, da lijepo postupamo. Zaista nam je Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Zaista će se ljudi za vama povoditi i dolazit će vam iz raznih dijelova svijeta da bi naučili o vjeri, pa kada vam dođu, lijepo sa njima postupajte!'"⁵⁴

Amir ibn Ibrahim također kaže: "Kad bi Ebu Derda', r.a., vidio one koji traže nauku, govorio bi: 'Dobro došli oni prema kojima nam je Poslanik, s.a.v.s., preporučio da se lijepo ophodimo'"⁵⁵

PRIJE PUTOVANJA

Ebu Hurejre, r.a., pripovijeda da je neki čovjek koji je želio krenuti na put tražio od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da ga posavjetuje, pa mu Poslanik, s.a.v.s., reče: "Savjetujem ti bogobožnost i da učiš tekbire na svakoj uzvisini". Kad je taj čovjek krenuo, Poslanik je proučio ovu dovu: "Allahu moj, smanji mu udaljenost i olakšaj mu njegovo putovanje!"⁵⁶

SAVJET EBU HUREJRI I EBU DERDA'U, R.A.

Od dvojice ashaba, Ebu Hurejre, r.a., i Ebu Derda', r.a., prenosi se da su rekli: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., savjetovao mi je troje koje ne ostavljam ni kad sam na putu, ni kad sam kod kuće: post tri dana u svakome mjesecu, dva rekata duha-namaza i vitr-namaz prije spavanja!"⁵⁷

Ebu Hurejre, r.a., kaže da mu je Allahov

Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Savjetujem ti, o Ebu Hurejre, da se držiš četveroga dok god si živ: okupaj se svakog petka i porani na džumu i za vrijeme hutbe se nemoj ni sa čime poigravati, niti zabavljati. Savjetujem ti da postiš tri dana svakog mjeseca jer se to vrednuje kao post cijelog života. Savjetujem ti da klanjaš vitr-namaz prije spavanja i savjetujem ti da klanjaš dva rekata sabahskog sunneta, i nemoj ih ostavljati pa makar cijelu noć proveo u nafili namazu, jer se u njima ispunjavaju želje".⁵⁸

PREPORUKA ENESU IBN MALIKU, R.A.

Enes ibn-Malik, r.a., kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., posavjetovao me je rekavši: 'O Enese, klanjaj duha-namaz jer je to namaz onih koji se iskreno kaju Allahu, dž.š.'"⁵⁹

SAVJETI ABDULLAHU IBN-MES'UDU, R.A.

Abdullah ibn Mes'ud, r.a., kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., preporučio mi je da budem počestljan i namirisana na dan kad postim. Također mi je savjetovao i ovo: 'Kad postiš, nemoj osvanuti namrštenog lica. Ako te neko od muslimana pozove, ti mu se odazovi, osim da se tu budu javno činili grijesi; onda im se nemoj odazvati. Ko god umre od sljedbenika naše Kible, ti mu klanjaj dženazu, pa makar bio kamenovan ili ubijen, razapet zbog nekog drugog prekršaja, jer bolje ti je da sretneš Allaha, dž.š., sa toliko grijeha koliko ima na zemlji prašine, nego da ti raspravljáš o vjerskom ubjedenju nekog od sljedbenika naše Kible'.⁶⁰

SAVJET JEDNOJ ŽENI, SAHABIJKI, R.A.

Ummu Enes, r.a., jednom prilikom je tražila od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je posavjetuje, pa joj Poslanik, s.a.v.s., reče: "Kloni se grijeha, jer to je najbolja hidžra, redovno obavljaj namaze jer to je najbolji džihad i često spominji Allaha, dž.š. (zikir čini), jer je to Allahu, dž.š., najdraže djelo s kojim ćeš Ga sresti".⁶¹

DVADESET SAVJETA ASHABIMA, R.A.

Sevejd el-Ezdi, r.a., kaže:

"Bio sam jedan od sedmerice iz svoga naroda kad smo, kao delegacija, došli Allahovom Poslaniku, s.a.v.s. Ušli smo kod njega i počeli razgovarati, pa ga je oduševio naš izgled i ponašanje, te nas on upita: 'Ko ste vi?' Mi mu odgovorismo: 'Mi smo vjernici'. Tada Poslanik reče: 'Svaki govor ima suštinu i bit, pa šta ukazuje na suštinu vašeg govora i iskrenost vašeg vjerovanja?' Mi rekosmo: 'Petnaest osobina: u pet vjerujemo, pet izvršavamo i pet stvari koje smo radili u džahilijetu (period prije primanja islama), pa ih i dalje primjenjujemo, pa ako nam kažeš da to ne valja, mi ćemo ih ostaviti'. Tada Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Nabrojte te osobine!' Oni rekoše: 'Pet stvari koje se tiču vjerovanja: vjerujemo u Allaha, dž.š., u Njegove meleke, knjige, poslanike i u proživljenje poslije smrti. Pet stvari koje izvršavamo: svjedočimo da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov rob i poslanik, klanjamo pet dnevnih namaza, dajemo zekat, postimo mjesec ramazan i – ko je u mogućnosti – obavljamo hadž. 'Pet stvari koje smo radili u džahilijetu i sada ih radimo: zahvala u blagostanju, strpljivost u nedaćama, zadovoljstvo sa gorčinom odredbe (sudbine), iskrenost i stabilnost u borbama i negrđenje neprijatelja'".

Poslanik se toliko obradovao i zadivio čistoti njihovog imana i ispravnosti njihove prirodne nadarenosti, pa im reče: "Vi ste mudraci, učenjaci i fakihi, i umalo da niste postali poslanici! Ja ću vam još dodati pet stvari, pa da imate punih dvadest: Ako ste takvi kao što ste rekli, onda: ne sakupljajte ono što nećete pojesti, niti gradite ono u čemu nećete stanovati, ne natječite se u nečemu što ćete sutra napustiti, bojte se Allaha, Kojem ćete se vratiti i pred Njim račun polagati, i težite onome što vas čeka i u čemu ćete vječno ostati".⁶²

SEDAM SAVJETA

Ubade ibn Samit, r.a., kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., mi je preporučio sedam stvari: 'Nemoj ništa pripisivati Allahu, dž.š., kao druga pa makar te sjekli na komade, spalili ili razapeli, nemoj namjerno ostavljati namaz, jer ko namjerno ostavi namaz izlazi iz vjere, nemoj činiti grijeha jer to srdi Allaha, dž.š., nemoj piti alko-

hol jer je to povod svim grijesima, nemoj bježati od smrti pa makar te to zadesilo, budi poslušan roditeljima pa makar ti naredili da ostaviš sva dunjalučka uživanja i odgajaj svoju familiju i budi pravedan prema njima”.⁶³

OPORUKA O PRIVRŽENOSTI KUR'ANU I SUNNETU

قَالَ: عَنِ الْعَرَبِاضِ بْنِ سَارِيَةَ وَعَظَّنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَوْعِظَةً وَجَلَّتْ مِنْهَا الْقُلُوبُ وَ ذُرِفَتْ مِنْهَا الْعَيْونُ فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَأَنَّهُمْ مَوْعِظَةٌ مَوْدِعٌ فَأَوْصِنَا. قَالَ: أَوْصِيكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ. وَالسَّمْعِ وَالطَّاعَةِ وَإِنْ تَأَمَّمْ عَلَيْكُمْ عِيدٌ فَإِنَّهُ مِنْ يَعْشُرٍ مِنْكُمْ فَسِيرُوا اخْتِلافاً كَثِيراً. فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ مِنْ بَعْدِي. عَضُوا عَلَيْهَا بِالْأَنوَاجِذِ. وَإِيَّاكُمْ وَمُحَدَّثَاتِ الْأُمُورِ فَإِنَّ كُلَّ مُحَدَّثَةٍ بَدْعَةٌ. وَكُلُّ بَدْعَةٍ ضَالَّةٌ. (حديث صحيح)

Irbad ibn Sarijje, r.a., kaže:

“Allahov Poslanik, s.a.v.s., održao je tako dirljiv govor od kojeg su srca zatreperila, a oči zasuzile, pa smo rekli: ‘Allahov Poslaniče, ovo kao da je oprostajni govor, pa nas posavjetuj (daj nam oporuku)’. Na to Poslanik, s.a.v.s., reče: ‘Oporučujem vam da se Allaha, dž.š., bojite i da budete pokorni i poslušni vašem pretpostavljenom, jer zaista ko od vas poživi vidjet će mnoga razilaženja, pa se držite moga sunneta i sunneta odabranih halifa poslije mene, čvrsto se toga držite i klonite se novina u vjeri, jer zaista je svaka novina bid’at (novotarija), a svaka novotarija je zabluda”.⁶⁴

Obavještava nas ovaj cijenjeni ashab da im je Poslanik, s.a.v.s., jednog dana poslije sabaha savjetovao i da se to odrazilo na njih tako što su im zatreperila srca i zasuzile oči od onoga što su čuli kao savjete i opominjanje. Ashabi kao da su osjetili i primijetili da će ih napustiti Poslanik, s.a.v.s., pa su rekli: “Ovo kao da je oprostajni govor”. Zatim su tražili od njega da im dâ oporuku zato što onaj ko se s nekim rastaje ne ostavlja ništa što mu je važno, a da mu to neće reći, pa ih je Poslanik, s.a.v.s., posavjetovao u sljedećem: “Što se tiče poslušnosti i pokornosti pretpostavljenim od muslimana, u tome nam je sreća na dunjaluku i na ahiretu i time se uređuju interesi ljudi u njihovom životu i potpomažu se u javnom ispoljavanju vjere i pokornosti svome

Gospodaru”. Prema tome, trebamo biti pokorni našem emiru kad nam naredi ono čime je naš Gospodar zadovoljan, a kad bi nam naredio neki grijeh, tada mu nema pokornosti, zbog hadisa u kome Poslanik, s.a.v.s., kaže:

لَا طَاعَةَ لِمَخْلُوقٍ فِي مَعْصِيَةِ الْخَالِقِ. (رواه الترمذي)

”Nema pokornosti stvorenome (čovjeku) u nepokornosti Stvoritelju”.⁶⁵

U ovome hadisu imamo obavijest o onome što će se dogoditi u Poslanikovom, s.a.v.s., ummetu poslije njega, od mnoštva razilaženja u temeljnim i sporednim stvarima vjere, u postupcima, govoru i u ubjeđenjima i ideologijama. To je u skladu sa onim što je Poslanik, s.a.v.s., prenio o razilaženju njegovog ummeta na 70 i nekoliko skupina, da će sve u Džehennem osim jedne, one koja bude na njegovom sunnetu. Zato u ovom hadisu imamo naredbu da se pri razilaženju i razlazu držimo sunneta Poslanika, s.a.v.s., i sunneta pravednih halifa. Također, u ovom hadisu imamo naredbu da se klonimo novotarija, a to je svaki govor i djelo koje nema temelj u šerijatu.

Iz ovog hadisa se mogu izvući slijedeće poruke:

– Svaki čovjek treba savjetovati svoj narod i podsjećati na ono što će koristiti na dunjaluku i na ahiretu,

– Obavezno je biti pokoran pretpostavljenom da bi ummet ostao ujedinjen. Pametan čovjek se treba povoditi za uputom Muhammeda, a.s., i njegovih ashaba da ne bi zalutali sa pravog puta,

– Sve što se protivi Kur’anu i sunnetu, smatra se novinom u islamu i dužni smo biti oprezni da svaki čovjek musliman bude daleko od toga.

Talha ibn-Musarrif, r.a., pitao je Ibn ebi-Evfafa, r.a., je li Allahov Poslanik, s.a.v.s., nešto oporučio. On mu reče da nije. Ovaj mu na to reče: “Pa kako je ljudima propisao oporuku i učinio je naređenom, a on nije ništa oporučio?” Tada mu ovaj reče: “Poslanik, s.a.v.s., oporučio je Allahovu, dž.š., knjigu (Kur’an)”.⁶⁶

ŽENIDBA

Rekao je Šeddad ibn Evs, r.a.: “Oženite me,

jer mi Allahov Poslanik, s.a.v.s., savjetovao da ne umrem neoženjen”.⁶⁷

STID

Ebu Seid ibn Jezid, r.a., kaže da mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Savjetujem ti da se stidiš Allaha, dž.š., kao što se dobar čovjek stidi svoga naroda“.⁶⁸

ZABRANA PROKLINJANJA

Džermuz ibn Evs, r.a., kaže da mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Savjetujem ti da ne budeš od onih koji proklinju.“⁶⁹

SAVJET VOJNICIMA

Burejde, r.a., kaže: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., kad bi nekoga odredio za vojskovođu ili komandanta, posebno bi mu preporučio dobroćinstvo i bogobožnost, a zatim bi vojsci rekao: ‘Borite se u ime Allaha na Allahovom putu. Borite se protiv onih koji ne vjeruju, napadajte, ali ne pretjerujte. Nemojte bježati. Nemojte činiti masakr. Ne ubijajte djecu, niti starce! Kad sretnes svoje neprijatelja od mušrika, ponudi im tri varijante, pa ako to prihvate, prihvati i ti to od njih i nemoj ih napadati. Pozovi ih da prihvate islam, pa ako to prihvate, i ti od njih to prihvati i nemoj ih napadati. Zatim ih pozovi da se presele kod muhadžira i obavijesti ih da, ako to prihvate, njima pripada od prava i obaveza ono što pripada i muhadžirima. Ako, pak, odluče ostati u svojim mjestima, bit će poput ostalih beduina muslimana i imat će tretman kao i ostali vjernici, neće sudjelovati u ratnom plijenu, osim da budu sudjelovali u borbi sa muslimanima. Ako oni to odbiju, onda od njih traži džizju (glavarinu), pa ako ti je dadnu, ti je primi od njih i nemoj ih napadati. Ako ti i to odbiju dati, onda se, uz Allahovu pomoć, bori protiv njih. Ako budeš opsjedao neku tvrđavu, pa oni htjednu da im daš garanciju od Allaha i Njegovog Poslanika, nemoj to činiti, nego im dadni svoju i garanciju svojih drugova, jer ako prekršite obećanje koje ste vi dali, blaže je nego da prekršite obećanje koje ste dali od Allaha i Njegova Poslanika. A ako budeš opsjedao neko

utvrđenje, pa se oni odluče predati i da im sudiš po Allahovoj presudi, ti to nemoj prihvatiti, nego prihvati da im sudiš po svojoj presudi zato što ne znaš hoćeš li u tome potrefiti Allahovu presudu ili nećeš”.⁷⁰

ŠTA UČITI PRIJE SPAVANJA

Enes, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., nekog čovjeka posavjetovao da prouči suru El-Hašr kad legne i nakon toga mu je rekao: “Ako te noći umreš, umrijet ćeš kao še-hid”.⁷¹

Bera' ibn Azib, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., nekom čovjeku ovako savjetovao: “Kad pođeš spavati, prouči ovu dovu: *Allahumme eslemtu nefsi ilejke ve fevvedtu emri ilejke ve vedždžehtu vedžhi ilejke ve eldze'tu zahri ilejke, ragbeten ve rehbeten ilejke, la mendža ve la mel-dže'e minke illa ilejke. Amentu bi kitabikel-lezi enzelte ve bi nebijjikel-lezi ersete* (Allahu moj, Tebi sam predao svoju dušu i Tebi prepustio svoje stvari i poslove. Tebi sam okrenuo svoje lice, na Tebe se oslanjam, nadajući se Tvojoj milosti i strahujući od Tvoje kazne. Nema spasa, niti utočišta od Tebe osim kod Tebe. Vjerujem u Knjigu koju si objavio i u Poslanika kojeg si poslao)”.⁷²

POSLANIKOVA, S.A.V.S., OPORUKA NA SAMRTI

Enes ibn Malik, r.a., prenosi da je glavna Poslanikova, s.a.v.s., oporuka na samrti bila ovakva: “Čuvajte namaz i lijepo postupajte prema onima koji su u vašem posjedu!”⁷³

TEME KOJE OBUHVATAJU PREPORUKE I SAVJETI SADRŽANI U KUR'ANSKIM AJETIMA

Kur'anski ajeti koje smo naveli ili oni koji nisu navedeni, u sebi sadrže raznu tematiku kad se u pitanju oporuke, savjeti, naredbe, preporuke i tome slično. Od tih tema koje su zastupljene, možemo rezimirati slijedeće:

1. Propisi o podjeli nasljedstva,
2. Bogobožnost,
3. Zabrana činjenja širka/pripisivanja Allahu, dž.š., druga,

4. Dobročinstvo prema roditeljima,
5. Zabrana ubijanja djece zbog nejmaštine,
6. Zabrana približavanja nevaljalštinama, javnim ili tajnim,
7. Zabrana bespravno ubijanja,
8. Zabrana približavanju imetku siročeta, osim na najljepši način,
9. Naredba da se ispravno mjeri i vaga,
10. Naredba da se pravo govori,
11. Izvršavanje obaveze prema Allahu, dž.š.,
12. Zabrana pokornosti roditeljima u činjenju grijeha,
13. Naredba da se roditeljima bude zahvalno i lijep postupak i odnos prema njima,
14. Naredba da se slijedi put onoga ko se Allahu iskreno obraća,
15. Ispovijedanje prave vjere i nerazilaženje,
16. Zabrana da se umre kao nemusliman,
17. Naredba za ostavljanje oporuke pred smrt,
18. Naredba ženama da ostave oporuku prije smrti,
19. Svjedočenje dvojice pouzdanih svjedoka prilikom oporuke,
20. Preporuka da se izvršava namaz i daje zekat sve dok se živo,
21. Uzajamna preporuka strpljivosti i samilosti,
22. Uzajamno preporučivanje istine.

**PREPORUKE I SAVJETI SADRŽANI U ČASNIM HADISIMA
ALLAHOVOG POSLANIKA, MUHAMMEDA, S.A.V.S.**

Hadisi u kojima Allahov Poslanik, Muhammed, s.a.v.s., savjetuje, preporučuje, upućuje – kako svoje ashabe, tako i ostale pripadnike svoga ummeta – a koje smo naveli na prethodnim stranicama, mogu se rezimirati u sljedeće teme:

1. Bogobožnost,
2. Učenje Kur'ana, a.š.,
3. Spominjanje Allaha, dž.š. (zikrullah),
4. Duga šutnja,
5. Ostavljanje pretjeranog smijanja,
6. Govoriti istinu, pa makar bila i gorka,
7. Ne bojati se nikog osim Allaha,
8. Neistraživanje tuđih mahana i poroka,
9. Izgovaranje ujutro i navečer: Ja hajju, ja kajjum,
10. Popratiti učinjeni grijeh činjenjem dobrog

- djela,
11. Izgovaranje Kelimei-šhadeta, jer je to među najboljim dijelima,
12. Nakon svakog namaza izgovarati: Allahumme e'inni ala zikrike...
13. Učenje sure El-Hašr prilikom lijeganja,
14. Učenje dove Allahumme eslemtu nefsi ilejke... prije spavanja,
15. Prisustvo sijelu gdje se govori nešto korisno i napuštanje sijela ako se govori o nečem beskorisnom,
16. Obožavanje samo Uzvišenog Allaha,
17. Obavljanje namaza,
18. Davanje zekata,
19. Post u mjesecu ramazanu,
20. Obavljanje hadža,
21. Obavljanje umre (vanredna posjeta Kabi),
22. Dobročinstvo prema roditeljima,
23. Održavanje rodbinskih veza,
24. Ugošćavanje musafira,
25. Naređivanje dobra i odvrćanje od zla,
26. Privrženosti istini ma gdje bila,
27. Post tri dana u svakome mjesecu,
28. Dva rekata duha-namaza,
29. Klanjanje vitr-namaza prije spavanja,
30. Negledanje u onoga ko je u boljoj situaciji od tebe, nego u onoga ko je u težoj,
31. Voljeti siromašne,
32. Bliskost sa siromašnima,
33. Često izgovarati: La havle ve la kuvvete illa billah,
34. Nečinjenje širka,
35. Iskrenost u obožavanju Allaha, dž.š., kao da Ga vidiš,
36. Ubrajati sebe među mrtve,
37. Spominjanje Allaha, dž.š., kod svakog kamena i stabla,
38. Tražiti oprost za učinjeni grijeh, za tajni – tajno, za javni – javno,
39. Izbjegavanje srdžbe i ljutnje,
40. Ne žuditi za onim što je u vlasništvu ljudi,
41. Udaljenost od pohlepe,
42. Ne govoriti osim ono što je korisno,
43. Ne pružati ruku osim prema onome što je dozvoljeno i dobro,
44. Napustiti rekla-kazala (gibet/ogovaranje),
45. Proći se mnogo preispitivanja i traženja,
46. Zabrana rasipništva,
47. Voljeti smrt,

48. Napuštanje grijeha,
49. Redovno izvršavanje farzova/obaveza,
50. Čuvati se širka,
51. Zabrana namjernog ostavljanja namaza,
52. Zabrana pijenja alkohola,
53. Nebježanje od smrti,
54. Ostavljanje neposlušnosti prema roditeljima,
55. Ustrajno odgajanje članova porodice,
56. Umjerenost,
57. Izgovaranje: Subhanallahil-azim ve bi hamdihi,
58. Ostavljanje oholosti, tj. odbijanja istine i ponižavanja ljudi,
59. Iskrenost u govoru,
60. Pridržavanje ugovora,
61. Čuvanje emaneta,
62. Ostavljanje varanja,
63. Poštivanje komšije,
64. Samilost prema jetimu,
65. Blagost u govoru,
66. Nazivanje selama,
67. Blagost u ophođenju,
68. Donošenje tekbira na svakoj uzvisini,
69. Džihad/borba na Allahovom putu,
70. Ostavljanje iznalaženja nedostataka i mahanah kod ljudi,
71. Uznemiravanje i ponižavanje onoga s kim se sjedi ili prijateljuje,
72. Poslušnost i pokornost pretpostavljenom, makar on bio i rob,
73. Privrženost Poslanikovom sunnetu i sunnetu odabranih halifa poslije njega,
74. Opreznost od uvođenja novotarija/bid'ata u vjeru,
75. Čuvanje onoga što je u vašem posjedu sa čuvanjem namaza,
76. Nebježanje sa bojnog polja,
77. Ustrajnost u borbi, pa makar i saborci izgignuli,
78. Izdržavanje porodice,
79. Privrženost Kur'anu, a.š.,
80. Umrijeti bez nošenja ičijih hakova/prava sa sobom,
81. Neraspravljanje o onome u čemu nisi stručan,
82. Poštivanje svojih kolega i drugova,
83. Činiti lijepo nakon ružnog djela,
84. Lijepo ponašanje/ahlak,
85. Ne tražiti ništa od ljudi,
86. Ne varati u povjerenome,
87. Izbjegavanje presuđivanja dvojici kad se spore,
88. Posjećivanje mezariluka/mezaristana,
89. Kupanje mrtvih,
90. Klanjanje dženaze namaza,
91. Sjedenje sa siromašnima,
92. Jestiti skupa sa nekim ko je stavljen na iskušenje, iz poniznosti prema Allahu, dž.š.,
93. Povremeno oblačenje skromne i krute odjeće,
94. Lijepo oblačenje i ukrašavanje radi odlaska na namaz i sl.,
95. Nekažnjavanje sa vatrom,
96. Kao postač osvanuti vedrog lica, sreden i dotjeran,
97. Odazvati se muslimanu kad te pozove,
98. Klanjati dženazu svakome od pripadnika naše kible,
99. Priznavati šehadet sljedbenicima naše kible,
100. Kupanje petkom,
101. Ranjenje na džumu,
102. Izbjegavanje poigravanja ili zabavljanja nečim za vrijeme hutbe,
103. Ustrajnost u klanjanju dva rekata sabahskog sunneta,
104. Nepuštanje odjeće da pada preko članka (za muškarce),
105. Ostavljanje neženjenja,
106. Stidjeti se Uzvišenog Allaha,
107. Ostavljanje proklinjanja živih i mrtvih,
108. Čvrsto se držati Allahove knjige, Kur'ana.

Neka je zahvala Allahu, dž.š., i molba Njemu da što više ovih savjeta i preporuka primijenimo u svom životu i da se koristimo ovakvim lijepim metodama u pojašnjavanju vjerskih vrlina i propisa. Amin!

m

Bilješke

¹ En-Nisa', 131.

² Hadis bilježi Dejlemi. Pogledaj, *Tesdidu-l-kavs bi tertib musnedil-firdevs*, str. 2/94.

³ Hadis bilježi Dejlemi

- ⁴ Tefsir Ibn Kesira, str. 445.
- ⁵ El-En'am, 151.-153.
- ⁶ El-Bahr 4/254.
- ⁷ El-Bahr 4/252.
- ⁸ Ovu predaju bilježi Ibn ebi Šejbe u svom Musannefu, 14/97., i Ebu Nuajm u *Hil-ji* 6/13.
- ⁹ Ovu predaju bilježi Ebu eš-Šejh od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Adijja b. el-Hijara.
- ¹⁰ Pogledaj, *Vesajallah i vesaja resulih*, Ebu Tajjib Siddik Hasan, str. 60.
- ¹¹ El-Ankebut, 8.
- ¹² Ovaj hadis u raznim verzijama bilježe: Muslim, 4/1.877., u poglavlju *Fedailus-sahabe*, Ebu Davud, 3/77., u poglavlju o džihadu, Tirmizi, 5/341., u poglavlju o tefsiru, Ahmed, 1/181, i drugi
- ¹³ Lukman, 14.
- ¹⁴ *Vesajallah i vesaja resulih*, Ebu Tajjib Siddik Hasan, str. 68.
- ¹⁵ El-Ahkaf, 15.
- ¹⁶ Eš-Šura, 13.
- ¹⁷ Hadis bilježi Dare Kutni i drugi
- ¹⁸ El-Bekare, 132.
- ¹⁹ Hadis bilježi Bezzar; pogledaj, *Kešfu-l-estara*, 4/8., i *Medžmeuz-zevid*, 10/84.
- ²⁰ Sura El-E'ala, 18.-19.
- ²¹ Hadis bilježi Ibn Hibban u svom *Sahihu* i Hakim u *Mustedreku* i kaže da je pouzdanog seneda
- ²² Hadis je pouzdan, a bilježi ga Ahmed 5/169.
- ²³ Hadis je hasen, a bilježi ga Ahmed 5/181.
- ²⁴ Hadis je sahih, a bilježi ga Hakim u *Mustedreku* 4/330. i Ibn Asakir
- ²⁵ Sura Merjem, 30.-32.
- ²⁶ Hadis bilježi Rezin
- ²⁷ Hadis je sahih, a bilježe ga Tirmizi, Ibn Huzejme, Ibn Hibban i Hakim
- ²⁸ Hadis je hasen, a bilježi ga Hakim u *Mustedreku*
- ²⁹ Hadis je sahih, a bilježi Ibn Sunni u *Amelu-l-jevmi vel-lejle* (48) i Bezzar; pogledaj, *Kešfu-l-estara*, 4/25., i Hakim u *Mustedreku* 1/545.
- ³⁰ Hadis je sahih, a bilježi ga Tirmizi
- ³¹ Hadis bilježi Hakim u *Mustedreku*, 4/159.
- ³² Hadis bilježi Ebu Davud i Nesa'i
- ³³ Bilježi ga Hakim u *Mustedreku*, 4/306., i Bejheki u *Suabu-l-imanu*, 2/403., i Ebu Nuajm u *Hil-ji*, 1/244.; Albani ovaj hadis ocjenjuje slabim; pogledaj, *Daifu-l-džami'* (240)
- ³⁴ Hadis bilježi Taberani, 20/175., a spominje ga Munziri u *Tergibu ve terhibu*, 6/67., i Hejsemi u *Medžmeuz-zevidu*, 4/218.; lanac prenosilaca je pouzdan, samo što ima jedan prekid u tom lancu
- ³⁵ Hadis bilježi Haraiti u *Mekarimu-l-ahlaku*, str. 24., a spominje ga El-Iraki u *Tahridžu ehadisil-ihja*, 2/195., i Zebidi u *Ithafu*, 7/519.
- ³⁶ Hadis je hasen, a bilježi ga Taberani, 20/175., i spominje ga Munziri u *Tergibu* 6/67
- ³⁷ Hadis bilježe Ahmed, 5/238., i Taberani, 20/83.
- ³⁸ Hadis je sahih, a bilježe ga Ahmed, 1/18., Tirmizi, 4/465., i Hakim u *Mustedreku*, 1/113.
- ³⁹ Bejheki u *Sunenu*, 8/161.
- ⁴⁰ Hadis bilježi El-Hakim, Et-Tirmizi u *Nevadiru-l-usulu*, str. 6., i Bejheki. Također ga spominje Zebidi u *Ithafus-sadetil-mut-takin*, 8/6.
- ⁴¹ Hadis bilježi Buharija, 10/519., u *Kitabu-l-edebe*
- ⁴² *Vesajallah i vesaja resulih*, Ebu Tajjib Siddik Hasan, str. 89.
- ⁴³ Hadis je sahih, a bilježe ga Hakim u *Mustedreku*, 4/326., i Ahmed u *Zuhdu*
- ⁴⁴ Hadis bilježe Ahmed, 5/63., Ebu Davud, 4/56., i Nesai
- ⁴⁵ Ibn-Hibban, Hakim i Taberani, sa pouzdanim senedom
- ⁴⁶ Hadis je hasen, a bilježe ga Buharija u *Tarihu*, 1/144., Taberani, 1/256., i Bejheki u *Suabu-l-imanu*, 2/181.
- ⁴⁷ Hadis je hasen, a bilježe ga Ahmed, 3/82., i Ebu Jeala, 2/284.
- ⁴⁸ Ibn Ebi Dun'ja, sa dobrim senedom
- ⁴⁹ Hadis je sahih, a bilježi ga Ebu-Je'ala el-Mevsili u svom *Musnedu*, a spominje ga El-Hejsemi u *Zevaidu*, 10/302.
- ⁵⁰ Hadis je sahih, a bilježe ga Ahmed, 4/305., i Ibn-Sead
- ⁵¹ Muttefekun alejhi
- ⁵² Muttefekun alejhi
- ⁵³ Haraiti u *Mekarimu-l-ahlak*, str. 37., i Taberani, 8/130., sa dobrim senedom
- ⁵⁴ Hadis bilježe Tirmizi i Ibn Madže, sa slabim senedom prenosilaca
- ⁵⁵ Darimi, 1/99.
- ⁵⁶ Hadis je sahih, a bilježe ga Tirmizi, 5/500., Ahmed, 2/325., Ibn Madže, 2/926., i Hakim, 2/98.
- ⁵⁷ Hadis bilježe Buharija, Muslim, Ebu Davud, Tirmizi i Nesai
- ⁵⁸ Hadis bilježi Ebu-Je'ala u *Musnedu*
- ⁵⁹ Hadis bilježi Asbehani u *Tergibu i terhibu*, 4/487.

- ⁶⁰ Hadis bilježi Taberani, 10/102.
- ⁶¹ Hadis bilježi Taberani, 25/149., a spominje ga El-Hejsemi u *Zevaidu*, 10/75.
- ⁶² Hadis bilježi Ebu Nuajm u *Hil-jetu-l-evlija'u*, Bejheki u *Zuhdu*, Hatib u *Tarihu* i spominje ga Ibn Hadžer u *Isabetu*, 2/97.
- ⁶³ Hadis bilježe Muhammed ibn Nasr el-Mervezi i Taberani; također ga spominje El-Hejsemi u *Zevaidu*, 4/216.
- ⁶⁴ Hadis je sahih, a bilježe ga Ebu Davud i Tirmizi
- ⁶⁵ Hadis bilježi Tirmizi
- ⁶⁶ Buharija, Muslim, Tirmizi i Nesai
- ⁶⁷ Hadis bilježe Ibn Sead i Ibn ebi Šejbe, 4/127.
- ⁶⁸ Hadis bilježi Taberani, 6/84., i Bejheki, 10/284.
- ⁶⁹ Ahmed i Buhari u *Tarihu*
- ⁷⁰ Hadis bilježe Muslim, Ebu Davud i Tirmizi
- ⁷¹ Hadis bilježi Ibn Sunni u *Amelu-l-jevmi vel-lejle* (712) i spominje ga Sujjuti u svom tefsiru, 6/202.
- ⁷² Hadis bilježi Buharija, 11/113(80), u *Kitabud-deavut*
- ⁷³ Hadis je hasen, a bilježe ga Ahmed, 3/117., Ebu Davud, Ibn Madže, Ibn Hibban i drugi

Summary

Prof. Fuad Sedić, PhD

INSTRUCTIONS AND RECOMMENDATIONS IN TEACHING METHODS OF THE QUR'AN AND THE HADITH

After having explained the meaning of Arabic term 'vasiyyat', this academic paper first elaborates on how the Qur'an uses this term in the form of instructions, testaments and recommendations, and continues with mentioning of the sealed testament that Prophet Muhammad (pbuh) left to his followers. There is also mentioning of highly advised and recommended conducts, i.e. piousness and charity toward family members, parents, relatives, as well as other people, which brings the emphasis on the virtues of Islamic mild manners and good behavioral code. The paper further mentions Allah's testaments and the testaments of other Allah's prophets (pbut), passed onto their followers, i.e. Abraham, Jacob, Noah and Jesus. The collections of Abraham and Moses with various recommendations and advice have also been referred to. A greatest part of this academic paper has been dedicated to Muhammad's (pbuh) methods of teaching and advising of his companions, individual as well as a group one, depending on the circumstances and conditions his companions found themselves in.

Some of the Prophet's recommendations have been mentioned in numbers, i.e., 5 instructions, and seven, nine or any number of recommendations.

The paper concludes with the list of 22 instructions and recommendations from the Qur'an, accompanied by the list of 108 *hadith* and recommendations.

There is no doubt that this paper could be used as a reference for those involved in teaching and instructing, along with those who strive to live their lives according to the instructions and directions set out in the Hadiths and the Qur'an.

موجز

أ. د. فؤاد سيديتش

موجز النصائح والوصايا من خلال أساليب التعليم في القرآن الكريم والسنة النبوية

بعد تعريف كلمة الوصية ومرادها ومعانيها في اللغة العربية، يشير هذا البحث إلى استعمال هذه الكلمة في القرآن الكريم في معانيها المختلفة، كالأمير والوصية والنصيحة وغير ذلك. ثم يذكر البحث استعمال هذه الكلمة في الحديث النبوي، مع ذكر الوصية التي عليها خاتم رسول الله صلى الله عليه وسلم.

يلي ذلك ذكر أعمال الخير المختلفة التي يوصي الناس وينصحون بها، كالتقوى، وبر الوالدين، وصلة الرحم،

والإحسان إلى ذوي القربى والناس أجمعين، وبذلك تبرز مكارم الأخلاق السامية في الإسلام.

وإضافة إلى وصايا الله عز وجل، يذكر البحث وصايا الأنبياء السابقين مثل إبراهيم ويعقوب ونوح وعيسى عليهم السلام لأمتهم وذويهم، مع ذكر لصحف إبراهيم وموسى المتضمنة لنصائح ووصايا مختلفة. ولقد خصص الكاتب جزءاً كبيراً من بحثه هذا، إن لم يكن معظمه، للحديث عن أسلوب النصح الفردي والجماعي الذي كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يتبعه في تعليم أصحابه، وذلك حسب ما تقتضيه الظروف والأحوال المختلفة التي كانوا يمرون بها.

وفي السابق كانت وصايا رسول الله صلى الله عليه وسلم تذكر بالأعداد، مثل الوصايا الخمس، والسبع، والعشر والعشرون، ونحو ذلك.

ويختتم الكاتب بحثه بتعداد النصائح والوصايا القرآنية، والتي بلغ عددها ٢٢ وصية، كما أحصى ١٠٨ وصية لرسول الله صلى الله عليه وسلم.

ولا شك في أن هذا البحث بما يحتويه من مضمون سيخدم جميع العاملين في مجال التربية والتعليم، وغيرهم من الذين يرغبون جعل حياتهم وفق توجيهات القرآن الكريم والسنة النبوية وإرشاداتهما.